

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemana velja:

Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr.

V administraciji prejemana velja:

Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za jeden mesec 1 gld.

V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto.
Posamne številke po 7 kr.

Naročnino in oznanila (inzerate) vsprejema upravništvo in ekspedijca v „Katol. Tiskarni“, Vodnikove ulice št. 2.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma ne vsprejemajo.

Vredništvo je v Semenških ulicah št. 2, I., 17.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob pol 6 uri popoldne.

Štev. 130.

V Ljubljani, v torek 9. junija 1896.

Letnik XXIV.

Avstrijski socijalni demokratje in vera.

II.

V zadnjem članku smo podali besedilo avstrijskega socijalno-demokratskega načrta gledé na religijo in smo mu pridejali nekaj opazk. Da so bile naše opazke opravičene, hočemo dokazati iz besedij, katere so se govorile pri posvetovanju omenjenega načrta.

V Hainfeldu je poročal o šoli in cerkvi ino-moški delavec Holzhammer „po hudomušnosti usode sodrug iz veri zveste in v veri krepke tirolske dežele,“ kot je resno pripomnil dunajski socijalni demokrat Pokorny. Iz Holzhammerjevega poročila posnemamo po stenografičnem zapisniku to-le:

„V naši sedanjí šoli gospodari slojevna korist in vsak sloj skuša vsiliti mladini svoja prizadevanja. Da vladajoči sloji priznavajo šoli važnost, dokazuje to, da se vedno razjarjeno boré za vpliv na šolo; tu je v zlasti stranka, ki prisega v Rim, katera ima največji vpliv. Ona pravi, da je cerkev od Boga poklicana vzgojateljica in učiteljica ljudij, da ima ona jedina vsled milosti, podeljene ji od svetega Duha, v to sposobnost. (Sméh.) Kaj je na tem res, nočemo dalje preiskavati. Le to moremo pripomniti, da s tem ne more biti zadovoljna niti država, ker cerkev hoče vzgojiti iz človeštva neumne, pobožne ovce, ki se potrpežljivo pusté striči, pridno plačujejo Petrov novič in hodijo na božja pots. (Prav res!) Cerkvéni vpliv je zato najhujši, ki se upira našemu teženju.“

Holzhammer se je vrhu tega pikro norčeval iz nauka o stvarjenju, iz nadnatornega namena in je zavil svoj govor v znanstven plašč, češ, ko bo znanost prodrla v ljudsko šolo, ne bo treba otrokom verovati, marveč bodo vedeli. Proti koncu svojega poročila je pristavil:

„Vsak, ki ima čut pravičnosti v prsih, bo čutil, da mora na to delovati, da se razširja resnica, in

resnica je znanost. Znanost zjedinja in spravlja ljudi, ker govori, da morajo biti vsi ljudje bratje. — Znanost je tudi resnica in resnica je pravost, pravost je pravičnost.“

Da umeva Holzhammer z znanostjo samo goli materijalizem, se umeje samo po sebi. Tega seveda ne pove, da nobena trditev ni tako protivna človeškemu umu, nobena tako neznanstvena, tako nesmiselna, kot materijalizem. Zato se ne meni, da ravno znanost dokazuje bivanje najvišjega bitja, duhovnost človekove duše, njegovo slobodo in da znanost zahteva, naj posamuik in družba vredi pred vsem prav svoje razmerje z Bogom. Tega ne omenja, da znanost zahteva, da se mora tedaj, kedar natorne vzroke absolutno presega kak pojem, spoznati nadnatorna moč in da tisti, ki je oborožen s tako nadnatorno močjo, govori brez dvojbeno resnico, ko čudovite pojave navaja kot dokaz svojega višjega poslanstva.

Se določnejše nego Holzhammer sta govorila Pokorny in Resel. Prvi je dejal: „Nam je vsejedno, če znajo naši otroci prav pobožno moliti očenaš ali cesarsko pesem lepo zapeti, mi hočemo, da se tako vzgoje naši otroci, da pridejo v njihove glave pojmi človeške ljubezni in prava. — Napake, ki jih ima novodobna šola, skušamo nekoliko odstraniti z vzgojo, katero podajemo odrasčnim delavcem v svojih društvih, toda v kljub vsemu trudu se nam to le malo posreči. Tako težko je izrovati iz delavskih glav predsodke, ki so se jim vcepili kot otrokom. Zato je potrebno, da vedno izjavljamo, kakšno vrednost pripisujemo omiki in kako škodljiv se nam zdi cerkvéni vpliv na šolo. Jedno sredstvo je, da se odtrgamo cerkvenemu vplivu in to bi sodrugom priporočal.“ (Dobro! Dobro!)

Te besede spričujejo: 1. V socijalno-demokratskih društvih se skuša pred vsem iztrgati versko prepričanje. 2. To ne gre posebno lahko izpod rok.

No, to skušamo tudi sami. V Zagorju n. pr. je velika večina delavcev v socijalno-demokratskem taboru in vendar se dozda, hvala Bogu, delavci še vedno vdeležujejo cerkvenega življenja. Načeta je sicer njihova vera že zelo, a zamorjena še ni.

Sredstvo, ki je je priporočal Holzhammer, je proglašenje brezkonfesijstva. Vsakdo se namreč v naši državi lahko oglasi pri svojem okrajnem glavarstvu, da izstopa iz svoje dotedanje verske družbe in če se ne oglasi k nobeni drugi, je brez konfesije „Confessionlos“. Resel je Pokornyjevo misel še določnejše izrazil, rekoč: „Če je Pokorny omenjal brezkonfesijstvo, bi to jaz vsakemu polagal na srce. Tudi nas štejejo k tistim, ki smo bili versko vzgojeni, dasi pripadamo le po imenu cerkvi.“

To je jasna beseda; dostavljamo ji le to, da se je marsikje mej socijalnimi demokrati res začela agitacija v tem smislu. Imeli smo v rokah že več listov in brošuric, kjer je natančno popisano, kako se mora naznaniti gosposki izstop iz cerkve. Holzhammer je sam Reslu odgovarjal, da je v sedanjih razmerah to marsikje težko mogoče, ker bi otroci tistih starišev v šoli preveč imeli prestati. Grosse, dunajski „sodrug“ je dejal, da je odvisno od krepke volje brezverskih starišev, da se njihovim otrokom ne zgodi nobena krivica. Pristavil je: „O načinu, kako morete odtrgati svoje otroke pouku iz krščanskega nauka, vas opozarjam na zakon dne 25. aprila 1868, ki pomaga v to; po njem se ne morejo siliti otroci tistih starišev, ki so izstopili pred njihovim 7. letom iz cerkvene družbe, da bi se vdeleževali verskega pouka. Po tem navodilu se ravnajte in delajte!“

Samo zaslepljena neumnost ali pa hinavska zlobnost more torej tajiti socijalno-demokratske namene glede na vero. „Religija je zasebna stvar“ ima pri socijalnih demokratih jedino ta-le pomen: „Bojujmo se z vsemi možnimi sredstvi proti Bogu,

LISTEK

Južna Afrika.

Spisal P. Emanuel Drevenshek.

(Dalje.)

Ako kdo izmej Kafrov umre, njegovi rojaki smrt prikrivajo in zelo skrbé, da nikdo ne zve, kje da je mrlič pokopan, kajti po njih mislih nosi vsakdo smrt s seboj, ki je bil navzoč pri umirajočem ali umrlem. Imajo tudi prazno vero, da je vsake bolezni in smrti kdo drug kriv; da pa tega dobodo, vprašali so čarovnika in so bili o resničnosti njegovih besedij tako prepričani, da so človeka, katerega jim je čarovnik kot tacega zaznamoval, takoj spravili spod nog. — Tako je bilo nekda in je še dandanes, le še mnogo slabše je. Imajo tudi druge, manj nevarne, pa bolj abotne vraže. Ako so hoteli kaj s prisego potrditi, vzeli so malo prsti ali pa živega pepela na roko in so vprašanje zanikali ali pa mu pritrdili, pa to le vse po posebnem načinu, po katerem so prst ali pepel na tla spihali. — Še bolj slovesna je bila druga prisega. Tisti, ki je prisegal, pokleknil je pred bojnim bobnom kraljevim, položil

roko na boben in mu govoril, kakor bi bil boben živo, pametno in čuteče bitje: „Prisiljen sem s to prisego priznati, da sem to in to pregreho, katere me dolžijo, naredil (ali da nisem naredil). Ako sem kriv, tedaj me zmečkaj, ako sem pa nedolžen, ne pusti, da bi se mi kaj žalega pripetilo.“ Potem je še jedenkrat roko položil na boben, ga poljubil in vstal. Vera teh divjakov v moč bobna je bila tako velika, da so bili za trdno prepričani, da mora kriva prisega biti koj kaznovana.

Drugi rodovi, ki so prišli z mohamedanci v dotiko, častili so božanstvo, katero so imenovali „Mosis“. Ne vem pa, kako da so tega boga častili.

K temu ljudstvu je prišel Silveira, in ker je imel priporočilno pismo od indijskega podkralja, so ga jako prijazno vsprejeli in ga bogato, posebno s slonovino bogato obdarovali. Sicer pa je trpel veliko pomanjkanje. Hudo ga je trla mrzlica, pa ni imel odeje, da bi se pokrtil, niti ničesar, na kar bi se vlegel, ampak na goli zemlji je ležal. Ko je nekoliko okreval, podučeval je kraljevo družino in najodličnejše prvake. Čez šest mesecev krstil je potem kralja in sicer na ime Konstantina, njegova žena pa

je portugalski kraljici na čast dobila ime Katarina. Tudi principi in princezinje so dobili slavna imena. Kmalu pa se je povrnil Silveira v Mozambique, da se pripravi za potovanje v Monomotapa. Še istega leta 1560 stopil je na ladijo, da bi po reki Zambezi prišel v notranje pokrajine. Moral je tu prestati velik vihar, ki mu pa ni napravil nikake škode. Ko je prišel do ustja omenjene reke, napravil je na obrežju altar in slovesno daroval sv. daritev. Solnce pa je tako pripekalo, da je vroči pesek žgal ljudi, ki so bili pri sv. maši, skozi obutev v noge in so se Silveiru na glavi spustili mehurji zaradi velike vročine. Jadrli so po reki dalje do Sena. Silveira je sklenil 100 milj dolgo pot do glavnega mesta države Monomotapa peš prehoditi, z oltarnim kamnom in ostalo mašno pripravo na hrbtu. Cesto je moral bresti skozi kako reko in pri tem je držal svoj tovor nad glavo, ako pa je moral celo plavati, je mašno orodje spravil v prsteno posodo, katero je pred seboj potiskal. — To niso bile male težave, a srečno jih je premagal in prišel v glavno mesto, katerega imena pa nisem mogel v nobenem poročilu zvedeti.

(Dalje sledi.)

